

Europos aukštojo mokslo erdvė – tikslų siekimas

Aukštojo mokslo ministrų konferencijos komunikatas
Bergen, 2005 m. gegužės 19-20 d.

Mes, Bolonijos procese dalyvaujančių šalių aukštojo mokslo ministrai, susitikome apžvelgti vidurio laikotarpiu padarytą pažangą ir nustatyti naujus uždavinius bei prioritetus ateinančiam laikotarpiui iki 2010 m. Šioje konferencijoje mes pasveikinome naujas į Bolonijos procesą įsijungusias šalis – Armėniją, Azerbaidžaną, Gruziją, Moldovą ir Ukrainą. Mes visi sutariame dėl bendrų šio proceso principų, tikslų ir įsipareigojimų, išdėstytų Bolonijos deklaracijoje ir tolimesniuose Ministrų konferencijų Prahoje ir Berlyne komunikatuose. Mes patvirtiname savo įsipareigojimą koordinuoti savo politiką viso proceso metu taip, kad iki 2010 m. sukurtume Europos aukštojo mokslo erdvę (EHEA) ir įsipareigojame padėti naujai prisijungusioms šalims siekti proceso tikslų.

I. Partnerystė

Mes pabrėžiame išskirtinį aukštojo mokslo institucijų, jų personalo ir studentų kaip Bolonijos proceso partnerių vaidmenį. Jų vaidmuo Bolonijos proceso įgyvendinime dabar, kai teisinės priemonės jau veikia, tampa dar svarbesnis ir mes skatiname juos ir toliau prisidėti ir stiprinti pastangas kuriant Europos aukštojo mokslo erdvę. Mes sveikiname akivaizdų Europos aukštojo mokslo institucijų įsipareigojimą Procesui ir pripažįstame, jog reikia laiko tam, kad struktūriniai pokyčiai studijų programose turėtų geriausius rezultatus, taip įvedant naujoviškus dėstymo ir mokymosi procesus, kurių reikia Europai.

Mums malonu priimti paramą iš organizacijų, atstovaujančių verslo bei socialinius partnerius ir tikimės stiprinti šį bendradarbiavimą siekiant Bolonijos proceso tikslų. Mes taip pat dėkojame tarptautinėms institucijoms bei organizacijoms, kurios yra Bolonijos proceso partnerės, už jų paramą.

II. Rezultatų apžvalga

Reikia pripažinti, kad yra padaryta reikšminga pažanga įgyvendinant mūsų tikslus, apie ką kalbama Bolonijos proceso grupės parengtoje Bendrojoje 2003-2005 m. ataskaitoje, EUA parengtame Trends IV dokumente ir ESIB ataskaitos Bolonija studentų akimis.

Berlyno suvažiavimo metu mes prašėme Bolonijos proceso grupę parengti vidurio laikotarpio įvertinimą, atkreipiant dėmesį į tris prioritetines sritis – laipsnių sistemą, kokybės užtikrinimą bei studijų trukmės ir laipsnio pripažinimą. Iš šios įvertinimo ataskaitos matome, kad yra padaryta ženkli pažanga visose šiose srityse. Svarbu užtikrinti, kad pažanga vyktų tolygiai visose procese dalyvaujančiose šalyse. Todėl mes manome, kad reikia daugiau dalintis patirtimi siekiant didinti kompetenciją tiek instituciniame, tiek ir vyriausybiname lygmenyse.

Laipsnių sistema

Džiugu matyti, kad dviejų pakopų sistema yra plačiai įgyvendinama, ir daugumoje šalių šioje sistemoje mokosi daugiau kaip pusė studentų. Tačiau dar yra šiokių tokių kliūčių pereinant iš vienos pakopos į kitą. Taip pat reikia platesnio dialogo įtraukiant vyriausybes, institucijas ir socialinius partnerius, kad būtų galima padidinti bakalauro laipsnį turinčių absolventų įsidarbinimo galimybes, įskaitant ir atitinkamus valstybės tarnybos postus.

Mes priimame vieningą Europos aukštojo mokslo kvalifikacijų sistemą, susidedančią iš trijų pakopų (atsižvelgiant į nacionalinius kontekstus numatoma tarpinių kvalifikacijų galimybė), kurių bendrieji kiekvienos pakopos aprašai apibrėžtų mokymosi rezultatus ir įgytus gebėjimus, o pirmajame bei antrajame cikle – ir kreditų kiekį. Mes įsipareigojame iki 2010 m. patobulinti nacionalines kvalifikacijų sistemas suderinant jas su vieninga kvalifikacijų sistema Europos aukštojo mokslo erdvėje, ir pradėti dirbti šiuo klausimu iki 2007 m. Mes prašome Bolonijos proceso grupės pateikti ataskaitą apie vieningos kvalifikacijų sistemos įgyvendinimą bei tolimesnį jos plėtojimą.

Pabrėžiame, jog svarbu užtikrinti, kad vieninga Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sistema būtų suderinama su pasiūlyta platesne mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sistema, apimančia bendrąjį lavinimą bei profesinį rengimą, kuri dabar yra plėtojama Europos Sąjungoje bei Bolonijos procese dalyvaujančiose šalyse. Mes prašome Europos komisijos visapusiškai konsultuoti Bolonijos procese dalyvaujančias šalis įgyvendinant šiuos planus.

Kokybės užtikrinimas

Beveik visos šalys pasirūpino kokybės užtikrinimo sistema paremta Berlyno komunikate numatytais kriterijais bei aktyviu tarpusavio bendradarbiavimu ir tinklų kūrimu. Tačiau šiame procese dar reikėtų didesnio studentų dalyvavimo bei tarptautinio bendradarbiavimo. Taip pat skatiname aukštojo mokslo institucijas ir toliau stengtis didinti savo veiklos kokybę sistemingai diegiant vidinius mechanizmus, tiesiogiai susijusius su išoriniu kokybės užtikrinimu.

Mes patvirtiname Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo tinklo (ENQA) pasiūlytus kokybės užtikrinimo standartus ir gaires Europos aukštojo mokslo erdvėje. Mes išipareigojame pristatyti pasiūlytą modelį lygiavertei patikrai nacionalinėms kokybės užtikrinimo tarnyboms, taikydami kartu nustatytus ir priimtus kriterijus. Mes pritariame principui kurti kokybės užtikrinimo tarnybų Europos registrą, paremtą nacionaline analize. Mes prašome, kad ENQA toliau plėtotų praktinius įgyvendinimo klausimus, bendradarbiaujant su EUA, EURASHE ir ESIB ir šiuo klausimu Per Bolonijos proceso grupę pateiktų mums ataskaitą. Mes pabrėžiame, kad labai svarbus yra nacionaliniu mastu pripažintų tarnybų bendradarbiavimas siekiant padidinti bendrą akreditacijos ar kokybės užtikrinimo sprendimų pripažinimą.

Studijų trukmės ir laipsnio pripažinimas

Norime atkreipti dėmesį į tai, kad 36 iš 45 Bolonijos procese dalyvaujančių šalių ratifikavo Lisabonos konvenciją dėl aukštojo mokslo kvalifikacijų pripažinimo. Tuos, kurie to dar nepadarė, mes primygtinai raginame nedelsiant ratifikuoti šią konvenciją. Mes išipareigojame užtikrinti, kad būtų įgyvendinti visi šios konvencijos principai bei tinkamai inkorporuoti į nacionalinę teisinę sistemą. Mes kviečiame visas procese dalyvaujančias šalis atkreipti dėmesį į pripažinimo problemas, kurias nurodė Europos akademinio pripažinimo ir mobilumo nacionalinių informacijos centrų tinklas (ENIC) ir Nacionalinio akademinio pripažinimo informacijos tinklas (NARIC). Mes sudarysime nacionalinių veiksmų planus kaip pagerinti procesą, susijusį su užsienyje įgytų kvalifikacijų pripažinimu. Šie planai sudarys dalį kiekvienos nacionalinės šalies ataskaitos, pateikiamos ateinančiai Ministrų konferencijai. Mes pritariame papildomiems Lisabonos konvencijos dokumentams ir kviečiame visas nacionalinės valdžios institucijas ir kitas suinteresuotas grupes pripažinti jungtinius laipsnius, suteikiamus dviejose ar daugiau šalių Europos aukštojo mokslo erdvėje.

Nacionalinių ir europinių kvalifikacijų sistemų kūrimą mes matome kaip galimybę labiau įtraukti į aukštąjį mokslą mokymąsi visą gyvenimą. Mes dirbsime su aukštojo mokslo ir kitomis institucijomis skatindami pripažinti anksčiau įgytą išsilavinimą, įskaitant, kur tai įmanoma, neformalų ir savaiminį mokymąsi, priimant į aukštojo mokslo institucijas ar pripažįstant tokį išsilavinimą kaip aukštojo mokslo programų dalį.

III. Tolimesni iššūkiai ir prioritetai

Aukštasis mokslas ir tyrimai

Pabrėžiame aukštojo mokslo reikšmę plėtojant tyrimus ir jų svarbą ekonominiam ir kultūriniam mūsų visuomenės vystymuisi bei socialinei sanglaudai. Norime pabrėžti, kad pastangos vykdyti struktūrinius pokyčius ir gerinti dėstymo kokybę neturėtų užgožti pastangų didinti tyrimus ir inovacijas. Todėl mes akcentuojame tyrimų ir mokslininkų rengimo svarbą tuo pat metu išlaikant ir gerinant Europos aukštojo mokslo erdvės kokybę, konkurencingumą ir patrauklumą. Kalbant apie geresnių rezultatų pasiekimą, mes pripažįstame poreikį gerinti sinergiją tarp aukštojo mokslo sektoriaus ir kitų mokslo tyrimų sektorių kiekvienoje iš šalių bei tarp Europos aukštojo mokslo erdvės ir Europos tyrimų erdvės.

Norint šių tikslų pasiekti, doktorantūros lygio kvalifikacijos turi būti visiškai suderintos su vieninga Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sistema, taikant į rezultatus orientuotą mokymą. Pagrindinis daktarų rengimo komponentas yra mokslo pažanga per originalius tyrimus. Atsižvelgiant į poreikį turėti

struktūrizuotas doktorantūros programos bei skaidrų vadovavimą ir vertinimą, mes manome, kad normalus darbo krūvis trečiojoje pakopoje daugumoje šalių turi atitikti 3-4 metus darbo pilnu užimtumu. Mes raginame universitetus užtikrinti, kad jų doktorantūros programos skatintų tarpdisciplinines studijas ir perkeliama įgūdžių formavimą, taip patenkinant platesnės darbo rinkos poreikius. Mums reikia siekti padidinti bendrą doktorantūros studentų, besirenkančių mokslininko karjerą Europos aukštojo mokslo erdvėje, skaičių. Besimokančiuosius trečioje pakopoje mes laikome tiek studentais, tiek ir jaunaisiais mokslininkais. Įpareigojame Bolonijos proceso grupę kartu su Europos universitetų asociacija ir kitais suinteresuotais partneriais parengti ir 2007 metais ministrams pristatyti Bolonijos proceso grupės koordinuojamą ataskaitą apie tolimesnę pagrindinių doktorantūros programų principų plėtrą.

Socialinė dimensija

Socialinis aspektas Bolonijos procese yra sudėtinė Europos aukštojo mokslo erdvės dalis ir būtina jos patrauklumo bei konkurencingumo sąlyga. Todėl mes dar kartą patvirtiname savo įsipareigojimą siekti, kad aukštasis išsilavinimas būtų visiems lygiai prieinamas ir pabrėžiame tinkamų studijų ir gyvenimo sąlygų studentams užtikrinimo būtinybę tam, kad jie galėtų sėkmingai užbaigti savo studijas be kliūčių, susijusių su savo socialine ir ekonomine padėtimi. Socialinė dimensija apima vyriausybių veiksmus skirtus padėti studentams, ypač priklausantiems socialiai remtinoms grupėms, finansiniuose ir ekonominiuose aspektuose ir užtikrinti pagalbą ir konsultacines paslaugas siekiant padidinti aukštojo mokslo prieinamumą.

Mobilumas

Mes pripažįstame, kad visų procese dalyvaujančių šalių studentų ir personalo mobilumas išlieka vienu svarbiausių Bolonijos proceso tikslų. Suvokdami, kad dar tebėra daug kliūčių, kurias reikia įveikti, mes dar kartą patvirtiname savo pažiūrą lengvinti stipendijų ir paskolų perkėlimą, kur įmanoma imantis bendrų veiksmų, kad mobilumas Europos aukštojo mokslo erdvėje taptų realybe. Mes stiprinsime savo pastangas pašalinti mobilumo kliūtis lengvinant vizų ar darbo leidimų išdavimą bei skatindami dalyvavimą mobilumo programose. Mes raginame institucijas ir studentus pasinaudoti mobilumo programomis, pilnai pripažįstant studijų užsienyje periodus pagal šias programas.

Europos aukštojo mokslo erdvės patrauklumas ir bendradarbiavimas su kitais pasaulio regionais

Europos aukštojo mokslo erdvė turi būti atvira ir patraukli kitiems pasaulio regionams. Mūsų indėlis į tai, kad aukštasis išsilavinimas būtų visiems pasiekiamas, turi remtis darnios plėtros principu ir būti suderinamas su tarptautiniu mastu kuriamomis abipus sienos teikiama aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo taisyklėmis. Primename, kad tarptautiniame akademiniam bendradarbiavime turi vyrėti akademinės vertybės.

Mes matome Europos aukštojo mokslo erdvę kaip kitų pasaulio regionų aukštojo mokslo sistemų partnerę, skatinančią subalansuotus studentų ir personalo mainus bei bendradarbiavimą tarp aukštojo mokslo institucijų. Pabrėžiame tarpkultūrinio supratimo ir pagarbos svarbą. Mes tikimės skleisti Bolonijos proceso idėjas kituose kontinentuose dalydamiesi savo reformų patirtimi su kaimyniniais regionais. Mes pabrėžiame, kad reikia diskutuoti bendrų interesų klausimais. Mes matome poreikį identifikuoti regionus-partnerius ir skatinti su jais dalintis idėjomis ir patirtimi. Prašome Bolonijos proceso grupę parengti ir patvirtinti išorinės dimensijos strategiją.

IV. Rezultatų įvertinimas 2007 metams

Mes įpareigojame Bolonijos proceso grupę tęsti ir plėsti vertinimo procesą bei pateikti ataskaitą apie rezultatus kitame Ministrų susitikime. Mes tikimės, kad rezultatų vertinimas bus grindžiamas tinkama metodologija ir tęsis tokiose srityse, kaip laipsnių sistema, kokybės užtikrinimas ir studijų trukmės ir laipsnio pripažinimas, ir iki 2007 m. mes didžia dalimi būsimė baigę šių trijų prioritetinių sričių įgyvendinimą.

Ypatingai mus domina pažanga šiais klausimais:

- ENQA ataskaitoje pasiūlytų kokybės užtikrinimo standartų ir rekomendacijų taikymas;
- Nacionalinės kvalifikacijų sistemos įgyvendinimas;
- Jungtinių laipsnių teikimas ir pripažinimas, įskaitant doktorantūros lygį;

- Lanksčių mokymosi būdų sukūrimas aukštajame moksle, įskaitant ankstesnio mokymosi pripažinimo procedūras.

Mes taip pat įpareigojame Bolonijos proceso grupę paruošti lyginamuosius duomenis apie dėstytojų ir studentų mobilumą bei socialinę ir ekonominę dalyvaujančių šalių studentų situaciją, kas sudarytų pagrindą būsimam rezultatų įvertinimui ateinančios Ministrų konferencijos metu. Kitame rezultatų vertinime būtina įvertinti socialinę dimensiją, kaip buvo minėta anksčiau.

V. Ruošiantis 2010 metams

Remdamiesi pasiektais rezultatais norime sukurti Europos aukštojo mokslo erdvę, paremtą kokybės ir skaidrumo principais. Kuriant žinių visuomenę, turime puoselėti savo turtingą paveldą ir kultūrinę įvairovę. Mes įsipareigojame laikytis viešosios atsakomybės už aukštąjį mokslą principo sudėtingų modernių visuomenių kontekste. Kadangi aukštasis mokslas jungia tyrimus, švietimą ir inovacijas, jis yra Europos konkurencingumo pagrindas. Artėjant 2010 m. įsipareigojame užtikrinti, kad aukštojo mokslo institucijos turėtų būtina autonomiją, reikalingą numatytioms reformoms įgyvendinti, bei pripažįstame darnaus institucijų finansavimo poreikį. Europos aukštojo mokslo erdvė susideda iš trijų pakopų, kiekviena kurių turi paruošti studentą darbo rinkai, tolimesniam gebėjimų tobulinimui bei aktyviam pilietiškumui. Vieninga kvalifikacijų sistema, suderintas Europos standartų ir gairių rinkinys kokybei užtikrinti bei kvalifikacijų ir studijų periodų pripažinimas taip pat yra esminės Europos aukštojo mokslo erdvės struktūros ypatybės.

Mes pritariame Bolonijos grupės struktūrai, numatyta Berlyne, įtraukiant Švietimo tarptautinę pan-europinę struktūrą, Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo tinklą (ENQA), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungas (UNICE) bei naujus Bolonijos grupės narius konsultantus.

Kadangi Bolonijos procesu siekiama sukurti Europos aukštojo mokslo erdvę, turime apsvarstyti būtinus susitarimus, vystant plėtrą ir po 2010-ųjų metų, todėl prašome Bolonijos grupės išdėstyti savo problemas.

Kita Ministrų konferencija 2007 m. įvyks Londone.

Bolonijos procese dalyvauja ir Bolonijos proceso grupei priklauso 45 šalys narės: Albanija, Andora, Armėnija, Austrija, Azerbaidžanas, Belgija, Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Kroatija, Kipras, Čekijos Respublika, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Gruzija, Vokietija, Graikija, Šventasis Sostas, Vengrija, Islandija, Italija, Latvija, Lichtenšteinas, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Moldova, Nyderlandai, Norvegija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Rusijos Federacija, Serbija ir Juodkalnija, Slovakijos Respublika, Slovėnija, Ispanija, Švedija, Šveicarija, „buvusi Jugoslavijos Respublika Makedonija“, Turkija, Ukraina ir Jungtinė Karalystė. Be to, Europos Komisija yra balsuojanti Bolonijos proceso grupės narė.

Europos Taryba, Europos nacionalinės studentų sąjungos (ESIB), Švietimo tarptautinė paneuropinė struktūra, Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo tinklas (ENQA), Europos universitetų asociacija (EUA), Europos aukštojo mokslo institucijų asociacija (EURASHE), Europos aukštojo mokslo centras (UNESCO-CEPES) bei Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) yra Bolonijos proceso grupės nariai konsultantai.